

# การศึกษาสภาพการเลี้ยงโคของเกษตรกรโครงการธนาคารโค - กระบือ เพื่อเกษตรกร

ตามพระราชดำริ จังหวัดสระบุรี

รักธรรม พงษ์แก้ว<sup>1/</sup> เฉลิมพล ปฏิพันธ์<sup>2/</sup>

## บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้านี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม สภาพการเลี้ยง การจัดการฟาร์มและการตลาด สภาพปัญหาและอุปสรรค และวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคโครงการธนาคาร โค - กระบือ เพื่อเกษตรกร ตามพระราชดำริ จังหวัดสระบุรี จำนวน 168 ราย โดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และอธิบายผลการศึกษาโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา

ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 54.76 อายุเฉลี่ย 57.16 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 47.62 เลี้ยงโคเป็นอาชีพเสริม ร้อยละ 100.00 มีประสบการณ์การเลี้ยงโค เฉลี่ย 6.09 ปี มีพื้นที่ถาวรเฉลี่ย 5.71 ไร่ มีรายได้จากการเลี้ยงโคเฉลี่ย 32,988.10 บาท มีแรงงานที่ใช้เลี้ยงโค เฉลี่ย 1.46 คน เป็นแรงงานในครัวเรือน ร้อยละ 91.67 ส่วนใหญ่มีรูปแบบการเลี้ยงแบบขังคอกตัดหญ้าให้กินและปล่อยแพะเล็ม ร้อยละ 75.00 ทำฟาร์มโดยใช้ที่ดินของตนเอง ร้อยละ 49.40 ใช้หญ้าสดและฟางข้าวเป็นอาหาร ร้อยละ 34.52 ชนิดของพืชอาหารสัตว์ที่ใช้มากที่สุดคือหญ้าธรรมชาติ ร้อยละ 70.83 มีการสำรองอาหารหยาบเป็นฟางอัดก้อน ร้อยละ 98.77 มีการให้แร่ธาตุก่อนเสริม ร้อยละ 70.24 ผสมพันธุ์โดยวิธีผสมเทียม ร้อยละ 45.83 มีการฉีดวัคซีนป้องกันโรคปากและเท้าเปื่อย ร้อยละ 100.00 ในรอบปีที่ผ่านมาไม่มีโคป่วย ร้อยละ 27.38 รองลง มาป่วยเป็นโรคพยาธิ ร้อยละ 13.10 ติดต่อเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์มารักษาโคป่วย ร้อยละ 80.95 แหล่งที่มาของโคตามโครงการส่วนใหญ่รับจากส่วนกลาง ร้อยละ 91.07 โคมีสภาพความสมบูรณ์ปานกลาง ร้อยละ 43.45 จำนวนโคโครงการที่มีในปัจจุบัน เฉลี่ย 1.68 ตัว ส่งคืนลูกเกิดตัวแรกตามโครงการแล้ว ร้อยละ 66.07 ส่วนใหญ่เป็นเพศผู้ ร้อยละ 73.11 ราคาจำหน่ายลูกตัวแรกเพศผู้ เฉลี่ย 10,305.41 บาท มีรายได้จากการจำหน่ายลูกโคระหว่างเข้าร่วมโครงการ เฉลี่ย 7,083.33 บาท ส่วนใหญ่เกษตรกรได้รับมอบกรรมสิทธิ์จากโครงการแล้ว ร้อยละ 86.90 ทั้งนี้ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการเลี้ยงโคโครงการธนาคารโค - กระบือ เพื่อเกษตรกร ตามพระราชดำริ อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.96 โดยปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จมากที่สุดคือปัจจัยด้านการพึ่งพาตนเอง ค่าเฉลี่ย 3.20 รองลงมาคือปัจจัยด้านการสนับสนุนการเลี้ยงโค ค่าเฉลี่ย 3.11 และปัจจัยสภาพพื้นฐานทางครอบครัว ค่าเฉลี่ย 2.76 ประเด็นปัญหาสำคัญ ได้แก่ ทำเลที่ตั้งฟาร์มไม่เหมาะต่อการเลี้ยงสัตว์ ราคาโคตกต่ำไม่สามารถกำหนดราคาขายได้ อาหารชั้นมีราคาแพง การชี้แจงระเบียบโครงการของเจ้าหน้าที่ และสามารถให้แรงงานในครัวเรือนในการเลี้ยง การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและโอกาส พบว่า มีโอกาสในการพัฒนาผลผลิตในฟาร์มเนื่องจากเกษตรกรมีความรู้และประสบการณ์ มีต้นทุนในการทำฟาร์มต่ำเพราะได้รับแม่โคจากโครงการ โดยสายพันธุ์โคเนื้อที่เลี้ยงตรงกับความต้องการของตลาด มีการรวมกลุ่มในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้การแก้ไขปัญหาในฟาร์ม สามารถต่อยอดการผลิตเป็นฟาร์มขนาดใหญ่ได้ ต้นทุนอาหารต่ำ กรมปศุสัตว์ให้การสนับสนุนในด้านการเลี้ยงโคเนื้อมาอย่างต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะ คือ การสนับสนุนโคให้เกษตรกรเลี้ยงเพื่อการผลิตตามโครงการธนาคารโค - กระบือ เพื่อเกษตรกร ตามพระราชดำริ เป็นการสร้างอาชีพและรายได้ให้กับเกษตรกรที่มีรายได้น้อยหรือยังไม่มีอาชีพเสริม และเป็นจุดเริ่มต้นสร้างอาชีพปศุสัตว์ที่ดี สร้างความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนต่อไป

**คำสำคัญ:** โคเนื้อ สภาพการเลี้ยง โอกาส จังหวัดสระบุรี

<sup>1/</sup>สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดสระบุรี ตำบลปากเปรี้ยว อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี 18000

<sup>2/</sup>สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดลพบุรี ตำบลทะเลชุบศร อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี 15000